

BÉTSI
MAGYAR ÚJSÁG.

EZEN NEVEZET ALATT:

MAGYAR KURIR.

1833-dik

ESZTENDŐRE.

A' FELSÉGES TSÁSZÁR' ÉS APOSTOLI KIRÁLY'
KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

SZERKEZTETI ÉS KIADJA

MÁRTON JÓSEF,

a' Bétsi Ts. K. Universitásban a' Magyar Nyelvnek és Literaturának rendkívül
való Professora, több Tek. Ns. Vármegyéknek Tábla Bírója, és a' Magyar
Tudós Társaságnak levelező Tagja.

MÁSODIK

FÉLESZTENDŐ.

BÉTSBEN,

NEMES HAYKUL ANTAL' BETŰJIVEL.

A' Bagoly a' Böltset példázza, ki bárha setétben

Vesztegel is lát ott, hol más semmit se vesz észre.

BÉTSI MAGYAR KURIR.

És

SOKFÉLE, TOLDALÉKŰL

Nr. Indúlt: Kedden, Július' 2-dikán, 1833. 1.

P O R T U G A L L I A.

(Falmouth Packet.) Oportóban valami hajó hídon dolgoznak, hogy a sereget Villanovába a' Douron általszállíthassák. Palmella Marquis nem nyert hívatalt a' Kormányánál, mivel, mint mondják, a' Cabinétben sokan dolgoztak ellene. Napier Kapitány sem vette által a' sereg Comandóját, 's kételkedni lehet, vallyon Sartorius enged e' addig helyet, míg bére, mellyből még csak 9000 f. sterlinget vett fel, ki nem fizettetik. Oportó egyre lövöldöztetik: egyetlen egy nap alatt 3000 bombánál 's golyóbisnál több hullott a' városba.

(Times.) Saldanha Generál a' napokban Lemos Generállal sokáig beszélgetett, később pedig ennek sógorával, Dom Miguel egyik Adjuvánsával. Az a' szerentse, hogy Saldanha Generál jó hírben van, mert különben hasonló öszvebeszélgetések miatt póruljárna. Másképpen tselekedtek Dom Miguel tisztjei, kiknek ha valami dolgok volt — egy az ellenséges táborban lévő személyel, elébb az öszvejövetelre kikérték a' Főparantoló engedelmét. Itt a' városban az említett eset arra a' gyanúra szolgáltatott alkalmatosságot, mintha Lemos Generál, és mások, Dom Pedro szolgálatajába ajánlották volna magokat: más oldalról pedig Villanovában éppen ellenkezőt beszéltek, mintha tudniillik Saldanha Generál ajánlotta volna

magát Dom Miguel szolgálatjába. Alkalmasint mind a' két hír alaptalan leszsz, a' mennyiben mind a' két Generált állhatatos characterű férjfiaknak esmerjük. Nem mellőzhetjük el egy — Oportóban költ levélnek nevelségesség tartalmát, melly szerint az mondódik, hogy az Oportói gazdag lakosok Silva Carvalho Finantz Miniszternek kívánságára, örömmel nyitják meg ereszényeket, hogy a' háborút elősegítsék: valóban azok a' — tulajdonképpen nem gazdag, de szegény lakosok, savanyú ábrázatott mutatnak, valahányszor készpénzről van a' szó, és már több ízben kinyilatkoztatták, hogy ha csak már egyszer a' sereg nem mozdúl, ők inkább készek magok is fegyvert ragadni, mint sem hogy többé csak egy fillért is adjanak. Az egész dologban annyi igaz, hogy Silva Carvalho az itteni lakosok között éppen olyan népkedventz (popularis) mint Kilkeny Grófságban a' tizedszedők. De más módja van ám Finantz Miniszter Urnak a' pénzkerítésben, a' millyenre veledmedni befületes érzésű embernek eszeágába sem volna; így p. o. a' minap, mivel Dom Pedrónak természetesen pénzre volt szüksége, egy 17,000 f. st. értékű hajót, melly Macaoból, Lisbona felé igyekezett, minden portékástul együtt erővel elvétellett, 's midőn a' birtokosok az árráért folyamodtak volna, húzomos perpatvarkodás után elhatározott, hogy mivel a' portéka (Chinai

thea, és fényűzéshez megkívántató) nem törvényes, az az nem olyan, mint a' millyet törvényt szerint bé szabad volna hozni, tehát tsak fele árra fizettesék ki.

HELVETZIA.

(Constitutionnel Neufchateinois.) Az elégettek számokra 4000 frank gyűjtett össze, melly summának fele a' légett házak építésére fog fordittatni.

Ugyan az az Ujság Helvétziát így festi politikai tekintetben: Helvétzia két részre szakad, úgymint szabadra, és szabadosra. Amannak Schvytzbán, vagy Sarnéban lévő középpontja, magában foglalja az egymással lelki képpen szövetséges Democraticus, és Monarchicus Státusokat: ezek kiterjedtebb, és tökéletesebb politikai szabadsággal bírnak, mint Helvétziának minden más Státusai, és azt nem valami teoriának köszönhetik, hanem a' századok szelleme előhaladásának. Emez (a' szabados) nagyobb részint olyan Státusokból áll, mellyeknek alkotványok 2 vagy legfellyebb 3 esztendő, 's eredetét valamely erőszakos népmozgástól vette. Azonkívül vagynak még Cantonok, mellyek még egyik részhez sem határozták el magokat: köztök, és a' régi Helvétzia között lelki szövetség vagyon, de azt szeretik hinni, hogy ők az erősebb rész. Nem akarjuk ezeket a' sok részre szakadt Státusokat egymással össze hasonlítani theoretice, de annyit mindenki láthat, hogy nem messze van az az idő pont, mellyben Helvétzia practice is annyi részre fog szakadni, a' mennyi helység vagyon benne. Ettől még magok a' felázadók is reszketnek. A' radicalis Ujságok eléggé hirdetik a' világnak, a' mit mi elhalgatunk, 's mindenki olvashatja, minő szomorú helyhez tetésben van Helvétzia.

Ugyan tsak a' felyebbi Ujság szerint Rossi Ur Párisba küldetett, még pedig nem tsak a' Lengyelek dolgában, hanem mint hiteles külfölből tudjuk, más diplomatikai tekintetben is.

Genfből Jun. 14-ről írják: A' Sz. Simonisták másodszor is meglátogattak bennünket, de okunk van hinni, hogy nem lesz többé kedvek ezt tselekedni. Tegnap 12-en jöttek bé a' Frantzia kapun különös öltözetben, néhány ábrándozó fiatal emberektől kísértetve, kik egész Ferney-ig eleikbe mentek. Beérvén a' városba, temérdek sokaságtól körülvétetve, az úgy nevezett Boulonvreniére Vendégfogadóba szállottak, mellynek tágas teremében külömbféle dalokat énekeltek. Mindezeket, a' sokaság majd egykedvűleg nézte, majd katzajjal fogadta: de midőn a' vezér egy padra fellepett, 's a' Sz. Simonismus tanításait fejtegetni kezdte, 's Genfnek rendszabásai, a' tisztviselőknak Despotismusa, a' gazdagoknak a' szegények eránt való könyörületlenségek ellen prédikált volna, füty, és piszszegetés által felbe szakasztatott, úgy, hogy kéntelen vala társaival együtt a' teremtet oda hagyni. Kimenés közben még ütleket is kaptak, 's tsak nagy nehezen juthattak szállásaikra, mindenütt kísértetvén a' fenyegető sokaságtól, melly tsak alkonyodás után szélyedt el. Már rendelés vagyon téve, hogy a' várost tüstént hagyják el. Ide jöve telek előtt Voltaire várába Ferneyba bútsút jártak.

FRANTZIA ORSZÁG.

A' Deputátusok Kamarája Jun. 18-kán tartatott Ülésében Clauzel Marsall a' Kormányt felszóllítá, hogy nyilatkoztassa ki magát Algiera néve. Kívánta tudni, vallyon a' Miniszterek ama kikötőhelynek tsak némely részeit akarják e' elfoglalni, vagy az egész

Országot gyarmatokká változtatni, vagy pedig onnan kitakarodni. A' Hadi Miniszter: Én erre olly határozólag felelek, a' mint tsak lehet, hogy a' Kamara végre megnyugtattassék, 's a' Kormány szándékát állássa. A' mi az első kérdést illeti: a' Kormány az Afrikai kikötőhelyeknek részinti, vagy egészen elfoglalására nézve semmit sem határozott. Most 5 erős hely vagyon birtokunkban. Nem lehetetlen, hogy a' már birtokunkban lévő helyeknek őltalmazása végett, ha azt egyébberánt Frantzia Országnak haszna úgy-hozza magával, — Afrikai birtokunk kiterjesztetik. Algiernek gyarmatozását tekintvén, — erre nézve a' Kormánynak szándéka, azt minden módon elősegíteni. Ha talán a' költséget a' magok rovásokra vivő társaságok akadnának, ezeket a' Kormány őltalma alá fogná venni: mert, hogy a' Kormány maga bajlódjék a' gyarmatozással, az Frantzia Országnak semmi hasznot sem hajtana. Clauzel Marsall végre azt is kérdezte, vallyon a' Kormány szándékozik e' Algier-t oda hagyni? A' Kormány ez iránt semmi külső Hatalmassággal sints kötelezés terhe alatt, — keze nints megkötve, 's azt teheti, a' mit Frantzia Ország betsülete kíván, még azt is hozzá teszem, hogy mind eddig a' Kormánynak eszeágában sem volt Algier-t odahagyni, sőt eddigi viseletje azt mutatja, hogy Algier-i birtokait úgy meg akarja erősíteni, hogy senkitől se kelljen félnie. Ha a' Kamara környülállásosabb feleletet kíván, kész vagyok, ezt is megtenni. (A' Centrumban: Nem! nem! (Marsall Clauzel: Én Praesidensünknek, kinek téményes gondját Afrikai birtokunkra nézve már régtől fogva jól esmérem, világos, és határozott tudósítása által tökéletesen ki vagyok elégítve, és onnan reménylem a' Kormánynak rende-

lései, a' Nemzetet is megnyugtathatják. Én kérdésemmel tsak oda tzeleztam, hogy az Algiri munkásoknak szerentséjeokről jövendőre, mintegy kezesség bátoroságosítassék.

(Auxiliaire Breton.) Rennesben, Gaillard Kerbentin Miniszterialis Deputátusnak lakása előtt néhány nap olta gyanús mozgások tapasztaltanak. A' Praefectus felszöllítást botsátott a' lakosokhoz, az öszvesereglő pórnépet pedig elszélesztette. Néhányan el is fogattattak.

Moulinsban 25 Olasz szökevénynek megparantsoltatott, hogy 24 óra alatt a' várost, 10 nap alatt pedig a' Frantzia birtokot hagyják el.

A' Revolution nevű Ujságnak hajdani Szerkeztetője, ki a' Párisi Esküdtek széke által ellene ki mondott ítélet végrehajtása elöl elszökött, a' napokban Douayban elfogattatott, 's Párisba a' Sz. Pelagie tömlötzbe hurtoztatott.

Voiron Generalhadnagy Maj. 31-dikén egy napi parantsolatot adott ki, mellyben azok a' katonák, kik a' Hamise parton véghezment szénatakarításnál őrt állottak, megdítsértetnek. Nyóltzszáz katonák kaszálták a' szénát, azalatt, míg egy Vadászregiment, és két osztály gyalogság, Trobriant Generálnak parantsolatja alatt, az aratókat, a' Beduinok, és Kabaílok megtámadásoktól őrizték. Azomban ezek a' mezei munkát nem akadályoztatták. A' tábor szomszédságában fekvő arabs falukat úgy szinte a' tsordákat is a' sereg megkímélte, a' minek az a' jó következése lett, hogy az Arabok bizodalmat nyertek a' katonák eránt, 's a' táborhoz közel ők is sátozt utítottak. Schauenburg Obester Matifoux, és a' keleti hegyek felé vizsgálatoakat teve, a' miből a' gyarmatozásra nézve nagy hasznot várnak.

(Moniteur.) Maj. 25-dikén mintegy 8. vagy 9000. lovas, és 1000 gyalog Arabsok Drantól 3. órányira telepedtek, de 26 dikán 8 — 900. Frantziáktól onnan elűzettek. Az ellenség 3. óra tájban délután már eltakarodott maga után hagyván 200. halottat, és 600 megsebesítetteket. A' Frantziák öszvesen csak 52 legényt vesztek.

A' Journal des Debats egy hosszú cikkelyben azt akarja megmutatni, hogy a' Deputatusok Kamarája elosztatásában a' Kormánynak érdeke fekszik. Minekutánna a' jelen cikkely, mind a' mellett, hogy ugyantsak ez az Ujság kinyilatkoztató, hogy ő előtte erre nézve a' Miniszterium ideája esmérletlen, nagy figyelmet gerjesztett Párisban, tehát a' Journal de Paris kijelenté, hogy az említett cikkely a' Journal des Debats szerkeztelőjének csak személyes véleménye, nem pedig a' Miniszteriumnak planuma, és kinézetei.

Az a' személy, melly minap a' Deputatusok Kamaráját, az Ülésbe való erőszakos betörésével háborgatta, szabadon bocsátatott, mivel az Orvosok által örültnek nyilatkoztattatott.

Máj. 28 kán az Algiri gyarmatok Közgyűlést tartottak, a' végett, hogy egy 10 tagból álló Commiszsziót nevezzenek ki, melly a' Királyhoz, és a' két Kamarához Kérőlevelet nyújtand bé, hogy az által a' Kormány figyelmét a' gyarmatokra fordítsa. A' Commiszszió Praesidensévé Marsall Clauzel neveztetett.

Ferrier Urak, és társai, az Ujságokban közhírré teszik, hogy ők a' Kormánynak abbeli nyilatkoztatása mellett, melly szerént az (a' Kormány) a' privát telegrafokat minden hatalmában lévő eszközök által meg fogja akadályoztatni, nem hagyák magokat elijeszteni, hanem a' Marseilléből, Lyonon,

Párison, és Calaison, Doverbe vivő lineán állhatatosan dolgoznak. Kötelességünknek tartottuk, így végződik a' hirdetmény, ezennel megnyugtanni azon személyeket, mellyek hozzánk állottak, 's dolgunkba léteményes részt akarnak venni. A' mi a' törvényes kérdés megfejtését illeti, — ez a' Törvényszék dolga, — ítéletének egész bizodalommal alá fogjuk vetni magunkat.

F Ü G G E L É K.

Nevezetes Történeteknek idő szerénti Áltnézése.

Aprilis Hónapban 1853.

1. A' Bajor Kir. seregek, a' Görög Király szolgálatjában Athenét elfoglalják.

2. Talleyrand Hertzegnek, és Palmerston Lordnak Nótájok, feleletül Dedel Urnak nyilatkoztatásaira. Prokesch Oberster hadnagynak Mehmed Ali Basához Alexandriába történt megérkezése. Az Orosz Tsászár vissza bocsátja hazájokba a' Lengyel szökevényeket, egynehányakat kivévén.

3. Véres lázzadás Ménusi Frankfurtban.

5. 50,000 Orosz Katonák megérkezése Odeszszából, Bujukderéba.

6. A' Kurhessi karok, és Rendek April 19-dikén tartott Gyűléseknek, Maj 15-re való általtétele. Kilkeny Grófság (Irlandban) ostromi állapotba nyilatkoztatik. Dom Miguel a' Frantzia Kormánynak elégtételt ad, Alicyon kereskedőhajó megtámádtatása miatt.

7. Radzivil Antal Hertzeg, Királyi Helytartó Poseni Nagy Hertzégsgben meghal. A' Sz. Pétervári Journálnak nyilatkoztatása, Orosz Ország, és a' Fényes Porta között fennforgó Alkudozások ügyében. Több száz Lengyeleknek Frantzia Országból Hel-

vétziába történt elszökések. Spanyol Decretumok, mellyeknél fogva a' Cortesek Jun 20 hára a' Király legidősebb Leányának leteendő hódolat esküvésre egybehívattatnak. A' fiatal Bacciochi Hertzegnek halála Róma mellett. Washingtonban a' Kintsestár épületnek meggyuladása.

9. Oportó mellett tsatázások Monte Covello birtoka miatt mind két részről bizonytalan kimenetellel.

10. A' Frantzia Országból elszökött Lengyeleknek megérkezések Helvétziába. Az Irlandi Lordhadnagy megtiltja a' szabadosoknak öszvejöveleteket.

Báró Ottenfels hajótörést szenved Brindisi vizein, de szerentsére mind ő, mind a' hajós legények megszabadulnak.

11. Lázzadás Vallisban. Cholera Lisbonában.

12. Nagy Tanács gyűlés Konstantzinápolyban, mellyben elhatároztatik, hogy Adana kerülete Mehmed Alinak által ne engedődjék.

13. Frankfurt Szabad Városnak Senatusa közhírré teszi, hogy a' Német Szövetség Nagy Gyűlése elhatározta légyen, Frankfurt vidékére katonákat szállítani. A' Tevdshihat (Fő tisztviselők sorozása) kihirdettetik Konstantzinápolyban. Mehmed Ali. Egyiptomi, 's Candiai Helytartósággal felruháztatik.

14. Varennes Úr, Frantzia Követ Titoknoknak Ibrahim Basa főszállásáról lett megérkezése.

15. Az Ausztriaiak, és Burkusok, Frankfurtba bémennek. Királyi rendelmény, Görög Országnek felosztására, 's igazgatására nézve.

16. A' Tribune szerkeztetője, a' Deputátusok Kamarája elibe idéztetik, 's 3 esztendei fogságra, 's 10,000 frank pénzbeli büntetésre ítéltetik. — De del Ur Hollandus meghatalmazottnak

feleletje, Angoly, és Frantzia Országoktól hozzá küldött Nótára.

17. Grant Urnak javallatja az Angoly Alsó Házban a' Zsidók felszabadításokra nézve. — Murcia Proventziában földindulás.

18. A' Frantzia Banknak pere Lafitte, és társai ellen.

19. Az Angoly Alsó Házban előterjesztetik a' Budget.

20. A' Tübingai Királyi Törvény Udvar, 4 résztvevőket a' Rishambachi Innep alkalmával történt nyughatatlanságon, a' Hohenaspergi vár-fogházba vezeltet.

21. Gróf Orloff, Péterváráról, különös rendeléssel a' Sultánhoz utazik. A' Rebellisek Mohamed Bey Biscolvitz alatt, Ostrassatzot, Boszniában elfoglalják. Uzer Frantzia Generál Bona Commendánsának Expedíziója, néhány zshiványtsapat ellen.

22. Tarasconban gyanus mozgások.

23. A' Vormsi legelön nyughatatlanságok. A' Sz. Simonisták Konstantzinápolyban.

24. Attwood Urnak indítványa, egy Biztosságnak az Ország szüksége megvizsgálása végett szükséges kinevezetésére nézve, az Alsó Házban elmelőztetik. A' Saxoniai Hertzeg, Donna Maria Hertzeg Asszonnyal házasságra lép.

25. Zajos gyűlés a' Ház, és ablakadó eltörlése miatt Londonban.

26. Politziai rendelés Burkus Országban, az utazó Lengyelekre nézve. Tsászári Orosz Manifestum, Katonaszedés végett.

27. Nyughatatlan jelenések Chartresben, és Levésben. Iszonyú megbetsitelenítése Falkenstein Kapitánynak az Alschvyli lakosoktól.

28. Az 1834-dik esztendőre való Bud-

get a' Frantzia Deputatusok Kamarájában előterjesztetik. A' Braunschveigi Hertzeg Londonba érkezik. Don Carlos Infantnak levele, bátyához, a' Spanyol Királyhoz, mellyben a' hódoló esküvés letétele, a' Király elsőszülött Leányának megtagadja.

30 Key Urnak indítványa, a' ház, és ablak adó eltörlése végett, az Angoly Alsó Házban, 355. szóval, 157 ellen visszavettetik, a' Lord Althorpnak azon módosítása, hogy a' polenta taxa leszállítása, 's a' ház, és ablak adó eltörlése által, a' vagyon adó behozása szükségessé tétetik, elfogadtatott. Hobhouse Ur leteszi hivatalát úgy is mint Parlamentáris tag, úgy is, mint Irland első Titoknokja.

ELEGYES TUDÓSÍTÁSOK.

Spanyol Ország. Donna Luisa Carlotta Infantinn, Don Francisco de Paula Infant felséges Nője Jun. 5 kén reggel szerentsésen lebetegedett egy Infantinn deddel, melly a' Keresztsejben Mária Cristina Isabel nevet nyert.

Salamanca, Valladolid, és Palencia Provintziákban a' Sásák iszonyúan pusztítanak.

Béts. Lafont híres hegedős, minekutánna az idevaló Publicumot 8 Contzertjeiben, tsak nem elragadásig gyönyörködteté, — a' napokban Carlsbad felé utazott. Ő Felsége, a' Tsászár isszerentséltette jelenlétével egyik Concertjét, miután fő Kamarássa Gr. Czernin Ő Excellentiája által, a' ritka művészt, egy drága brillantgyűrűvel megajándékozni méltóztatott.

Nagy Britt. Jun. 11 kén Londonban olyan dühös szélvész kerekedett, millyenhez hasonló még ritkán ta-

pasztaltatott. Az utszán járókat leverte lábokról, a' fákat gyökeréstől kiszaggatta, 's a' ház fedeleit elhordta.

B É T S.

Ő Ts. K. Felsége méltóztatott Jun. 2 kán költ Kir. végzése által T. T. Szkalnik Ferentz Urat, Svedléri Plebanust, Huszkő Károly Urat a' Rosnyói Lyceumban egyházi történetek Professorát és Lipták György Urat, Gácsfalvi Plebánust a' Rosnyói Ts. Káptalanban tiszteletbeli Kánonokokká kegyelmesen kinevezni.

M A G Y A R O R S Z Á G.

Poson Jun. 27. A' tegnapi és tegnapelőti ülésekben a' Fő Rendek táblájától a' vallás dolgában küldött 5 dik Vizszaizenet felett tanátskoztak a' Ts. SS. és RR. Most ugyan e' tárgyban a' 6 dik Izenet szerkeztetése vagyon munkában, melly kevés változtatással az elébbeniekkel megegyez, 's ez a' legközelebbi országos ülesben felvételendő.

A' tegnapi Kerületi Ülés végződése előtt Pest Vármegye Követei indítványt tettek, hogy a' Fő Rendek táblájához küldendő Izenet által kérni kellene a' Fő Rendeket: nevezzenek ki Országos kiküldöttséget, melly a' Dunán Buda és Pest között építendő állóhíd eddig készített plánumát megvizsgálja és annak mibenléte felől az Ország Rendeit tudósítná. — (Itten megemlíjük, hogy azon Értésítés, mellyet Gróf Andrássy György és Gróf Széchényi István Urak a' híd építésére nézve Nagy Britanniába tett utazások felől a' Budapesti Hídegyesülethez intéztek, mind magyarul, mind németül kijött nyomtatásban, és a' könyváros boltokban 48 krét C. P. megvehető.)